

Roszczenie o zachówek w sytuacji kiedy scheda spadkowa jest zerowa lub znikoma skutkiem darowizn dokonanych przez spadkodawcę za życia

Zachówek jest instytucją prawa spadkowego, która co do zasady może zostać uruchomiona w przypadku sporządzenia testamentu przez spadkodawcę i przekazania majątku spadkowego osobom spoza grona bliskich uprawnionych do dziedziczenia. Prawo do zachowku pozwala pominiętym spadkobiercom ustawowym na ingerencję w wolę spadkodawcy już po jego śmierci i modyfikację dokonanych przez niego rozporządzeń za życia.

Zachówek przy dziedziczeniu ustawowym należy się zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy (art. 991 § 1 KC). Wysokość zachowku wynosi połowę wartości udziału, jaki przypadałby uprawnionemu przy dziedziczeniu ustawowym, natomiast jeżeli zstępny uprawniony do zachowku jest osobą małoletnią albo uprawniony jest trwale niezdolny do pracy, wysokość ta wynosi dwie trzecie wartości tego udziału.

Roszczenie o zachówek przy dziedziczeniu ustawowym nie może być jednocześnie realizowane przez zstępnych, małżonka i rodziców. Przykładowo jeśli zmarła spadkodawczyni, pozostawiła dwójkę dzieci, natomiast za życia dokonała darowizny na rzecz swojego wnuka, wówczas roszczenie o zachówek będzie przysługiwać dzieciom zmarłej spadkodawczyni przeciwko obdarowanemu wnukowi. Jeśli żyją rodzice zmarłej spadkodawczyni lub jedno z nich wówczas i tak nie będą uprawnieni do dochodzenia zachowku, ponieważ żyją jej dzieci, które dziedziczą przed jej rodzicami. Roszczenie z tytułu zachowku jest dziedziczne- przechodzi na spadkobierców osoby uprawnionej do zachowku. Przykładowo jeśli zmarła spadkodawczyni była uprawniona do zachowku po swojej matce, wówczas córka zmarłej spadkodawczyni może dochodzić roszczenia o zachówek po swojej babce.

Zachówek stanowi korzyść, o którą mogą ubiegać się spadkobiercy ustawowi także wtedy, gdy zmarły nie pozostawił testamentu, ale jeszcze za życia rozporządził swoim majątkiem, dokonując darowizny i pozornie wartość spadku wydaje się zerowa.

Zasadą jest, że przy ustalaniu prawa do zachowku dolicza się do spadku darowizny uczynione przez spadkodawcę. Czyli jeśli w chwili śmierci scheda spadkowa jest zerowa lub znikoma skutkiem darowizn dokonanych przez spadkodawcę za życia, nie oznacza to, że zachówek się nie należy lub kwota zachowku będzie niska. Przy ustalaniu wysokości zachowku dolicza się bowiem do schedy spadkowej wartość darowizn dokonanych przez spadkodawcę.

Oczywiście od tej zasady istnieją wyjątki, a mianowicie nie dolicza się do spadku następujących darowizn (art. 994 KC):

1. drobnych darowizn zwyczajowo w danych stosunkach przyjętych;
2. darowizn dokonanych przed więcej niż dziesięciu laty, licząc wstecz od otwarcia spadku na rzecz osób nie będących spadkobiercami albo uprawnionymi do zachowku np. darowizna dokonana na rzecz sąsiada dwanaście lat przed śmiercią darczyńcy nie podlega zaliczeniu.

Darowizny uczynione na rzecz spadkobierców oraz osób uprawnionych do zachowku są doliczane do spadku bez względu na czas ich dokonania.

Pamiętać należy, iż roszczenie o zachówek jest roszczeniem o zapłatę określonej sumy pieniężnej, a przed skierowaniem pozwu o zachówek konieczne jest przeprowadzenie postępowania spadkowego po zmarłym spadkodawcy. Postępowanie wszczyna wniosek o stwierdzenie nabycia spadku (art. 1025 KC, art. 669 – 679 KPC).

Termin przedawnienia roszczenia o zapłatę zachowku wynosi **5 lat**. Są **dwa sposoby** liczenia początku tego terminu, w zależności od tego, czy spadkodawca **sporządził testament**, czy nie. W przypadku, gdy **testamentu nie było**, termin przedawnienia należy liczyć od dnia śmierci spadkodawcy. W

przypadku, gdy spadkodawca sporządził testament, termin pięcioletni liczy się od chwili **ogłoszenia testamentu**. Ogłoszenia testamentu dokonuje w toku specjalnego postępowania **sąd** lub **notariusz**.

Zatem po pięciu latach od śmierci spadkodawcy lub ogłoszenia testamentu, zobowiązany do zapłaty zachowku będzie mógł przed sądem **podnieść zarzut** przedawnienia dochodzonego roszczenia. Wszczęcie sprawy o zachówek **przerywa bieg** przedawnienia roszczenia o zachówek.

radca prawny Magdalena Kraczek -Kuryło